

Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Τμήμα Κοινωνιολογίας
Κοινωνιολογία των Κοινωνικών Ανισοτήτων
Καθηγητής Θανάσης Αλεξίου

Το μάθημα εισάγει τους φοιτητές/τριες στην κοινωνιολογία των κοινωνικών ανισοτήτων στις σύγχρονες κοινωνίες (θεωρία και μορφές). Πρώτα θα εξεταστούν οι θεωρίες για τις κοινωνικές ανισότητες (μαρξισμός, λειτουργισμός, θεωρία των συγκρούσεων κ.ά.). Έμφαση θα δοθεί στις άνισες θέσεις στο σύστημα παραγωγής (ταξικές θέσεις) που περιορίζουν ή διευρύνουν τις δυνατότητες πρόσβασης σε πόρους (οικονομικούς, πολιτισμικούς, οργανωσιακούς κ.λπ.) αλλά και στο σύστημα διανομής του κοινωνικού πλούτου και των κοινωνικών αγαθών (υγεία, εκπαίδευση, στέγαση κ.λπ.) ώστε να καταδειχτούν οι μηχανισμοί δημιουργίας κοινωνικών ανισοτήτων. Με βάση το θεωρητικό και μεθοδολογικό πλαίσιο για τις κοινωνικές ανισότητες θα προσδιοριστεί η αναλυτική ικανότητα της έννοιας «κοινωνικές ανισότητες» για την κατανόηση των κοινωνικών αντιθέσεων και των κοινωνικών διαχωρισμών στις σύγχρονες κοινωνίες, πόσο μάλλον όταν οι αλλαγές στην κοινωνική δομή (μείωση της βιομηχανικής εργατικής τάξης, διεύρυνση των μεσαίων αστικών στρωμάτων κ.λπ.) δημιουργούν την εντύπωση πως οι σύγχρονες κοινωνίες είναι κοινωνίες με κοινωνικές ανισότητες αλλά χωρίς κοινωνικές τάξεις (J. Pakulski, U. Beck, R. Kreckel κ.ά.).

Στόχοι του μαθήματος

- Η κατανόηση της σημασίας της αναλυτικής κατηγορίας «κοινωνικές ανισότητες» σε συνάρτηση με τις επιστημολογικές της καταβολές.
- Η επιστημολογική και μεθοδολογική διασαφήνιση του όρου έναντι της έννοιας «κοινωνικός αποκλεισμός».
- Η σημασία της έννοιας «κοινωνικές ανισότητες» για την κατανόηση της λειτουργίας των κοινωνιών (παραδοσιακών και σύγχρονων).
- Η ανάδειξη των μηχανισμών γένεσης και εμφάνισης των κοινωνικών ανισοτήτων.
- Η μεθοδολογική διαφοροποίηση ανάμεσα σε κάθετες και οριζόντιες μορφές κοινωνικής ανισότητας
- Η ανάδειξη της αναλυτικής ικανότητας της έννοιας «κοινωνικές ανισότητες» σε συνάρτηση με τις συνθήκες ζωής.
- Η εξοικείωση με τη βιβλιογραφία των επιμέρους θεματικών πεδίων και η εξοικείωση με μια κριτική και συνθετική επεξεργασία της σχετικής βιβλιογραφίας.

Σύγγραμμα

1. Αλεξίου, Θ. (2016), *Κοινωνικές τάξεις, κοινωνικές ανισότητες και συνθήκες ζωής*, Αθήνα:Παπαζήσης.
2. Αλεξίου, Θ. (2023), *Από τη βιοπολιτική στην πολιτική οικονομία της κοινωνικής αναπαραγωγής*, Αθήνα:Παπαζήσης.

Αξιολόγηση:

Γραπτές εξετάσεις. Υπό όρους ανάληψη εργασίας (συνεχής παρακολούθηση, ενεργητική συμμετοχή)

Δομή και σειρά διαλέξεων

- 1^η. Κοινωνικές ανισότητες και κοινωνικές αποκλεισμός
- 2^η. Κοινωνικές ανισότητες και κοινωνική αναπαραγωγή (πολιτισμικές πρακτικές, Habitus, κοινωνιο-γλωσσικοί κώδικες κ.λπ.)
- 3^η. Κοινωνικές ανισότητες και «πολιτικές διαιρετικές τομές» (Th. Piketty)
- 4^η. Κοινωνικές ανισότητες, πολιτισμικό κεφάλαιο και οικογένεια
- 5^η. Κοινωνικές ανισότητες και υγεία (Navarro, Wilkinson, Marmot κ.ά.)
- 6^η. Κοινωνικές ανισότητες και κοινωνική παρέκκλιση
- 7^η. Μορφές εργασίας (αυτόνομες-δημιουργικές, εκτελεστικές) και κοινωνική αποειδίκευση
- 8^η. Κοινωνικές ανισότητες και σχολείο («Schooling»)
- 9^η. Κοινωνικές ανισότητες, στεγαστικές συνθήκες και χωρικός διαχωρισμός (gentrification κ.λπ.)
- 10^η-12^η. Οριζόντιες (διαταξικές) μορφές κοινωνικής ανισότητας (φύλο, φυλή, αναπηρία κ.λπ.)
- 13^η. Κοινωνικές διαστρωμάτωση και κατανάλωση (πότλας, «περίοπτη κατανάλωση», «πρακτικές διάκρισης» και αισθητική κρίση)

Θεματικές ενότητες και σχολιασμός

1^η. Κοινωνικές ανισότητες και κοινωνικός αποκλεισμός

Η μετάβαση από το μοντέλο των κοινωνικών τάξεων στο μοντέλο του κοινωνικού αποκλεισμού έχει ως συνέπεια τη σχετικοποίηση κάθετων δομών κοινωνικής ανισότητας προς όφελος μιας οριζόντιας ή χωρικής αντίληψης για την κοινωνία (μέσα/έξω κ.ο.κ.). Κατ' αυτόν τον τρόπο σχετικοποιείται ο τρόπος οργάνωσης της εργασίας και της κοινωνίας και υποβαθμίζονται οι αντιθέσεις που εμφανίζονται εδώ, ενώ παρουσιάζεται μια μετατόπιση της κοινωνικής ανάλυσης από τις κοινωνικές σχέσεις παραγωγής στη σφαίρα της κατανάλωσης και της διανομής των αγαθών και των πόρων (υλικών και συμβολικών). Ως γνωστό ο αποκλεισμός από την κατανάλωση αλλά και οι τρόποι ζωής, οι πρακτικές κατανάλωσης (διάκρισης) κ.λπ. συνιστούν για τον M. Weber μια σημαντική παράμετρο συγκρότησης των κοινωνικών υποκειμένων.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- Sassen, S. (1996), "Service Employment and the New Inequality", στο: Mingione, E. (επιμ.), *Urban Poverty and the Underclass*, Oxford: Blackwell.
- Grossman, A. (1918), "Sociology of social Inequality", extension: <https://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://files.commons.gc.cuny.edu/wp-content/blogs.dir/17873/files/2021/07/Wk-1-Social-Inequality.pdf>.
- Schnapper, D. (2008), *Η κοινωνική ενσωμάτωση. Μια σύγχρονη προσέγγιση*, Αθήνα: Κριτική.
- Burzan, N. (2004), *Soziale Ungleichheit. Eine Einführung in die zentralen Theorien*, Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- Bauman, Z. (2002), *Σπαταλημένες ζωές : οι απόβλητοι της νεωτερικότητας*, Αθήνα: Κατάρτι.
- Muntaner, C./Lynch, J. (1999), "Income Inequality, Social Cohesion, and Class Relations: A Critique of Wilkinson's Neo-Durkheimian Research Program", *International Journal of Health Services* 29:59-81
- Therborn, G. (2006), "Families in today's world and tomorrow's", *International Journal of Health Services* 36:197-203.
- Patterson, J. (1996), «Φτώχεια, γκέτο και φυλετικό ζήτημα», στο: Merrien, F.-X. (επιμ.), *Αντιμέτωποι με τη φτώχεια. Η Δύση και οι φτωχοί χθες και σήμερα*, Αθήνα: Κατάρτι.
- Μπάουμαν, Ζ. (2002), *Η εργασία, ο καταναλωτισμός και οι νεόπτωχοι*, Αθήνα: Μεταίχμιο.

Levitas, R.(2004), «Η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού και η νέα ντυρκεμιανή ηγεμονία», στο: Πετμεζίδου, Μ.-Παπαθεοδώρου, Χ. (επιμ.), *Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός*, Αθήνα:Εξάντας.

Messu, M.(1996), «Φτώχεια και αποκλεισμός στη Γαλλία», στο:Merrien, F.-X. (επιμ.), *Αντιμέτωποι με τη φτώχεια. Η Δύση και οι φτωχοί χθες και σήμερα*, Αθήνα:Κατάρτι.

Mingione, E. (1996), “Urban Poverty in the Advanced Industrial World: Concepts, Analysis and Debates”, στο: Mingione, E. (επιμ.), *Urban Poverty and the Underclass*:Blackwell.

Silver, H.(1996), “Culture, Politics and national Discourses of the New Poverty”, στο: Mingione, E. (επιμ.), *Urban Poverty and the Underclass*, Oxford:Blackwell.

Buck, N.(1996), “Social and Economic Change in Contemporary Britain: The Emergence of an Urban Underclass?”, στο:Mingione, E. (επιμ.), *Urban Poverty and the Underclass*, Oxford:Blackwell.

Jencks, Ch. (1993), *Rethinking social policy : race, poverty, and the underclass*, New York: HarperPerennial.

Abrahamson, P. (1996), «Η φτώχεια στη Σκανδιναβία», στο: Merrien, F.-X. (επιμ.), *Αντιμέτωποι με τη φτώχεια. Η Δύση και οι φτωχοί χθες και σήμερα*, Αθήνα:Κατάρτι.

Αλεξίου, Θ. (2006) «“Κοινωνικός αποκλεισμός” και “αποκλεισμένες ομάδες”: οι ιδεολογικές λειτουργίες μιας εννοιολόγησης», *Κοινωνία & Ψυχική Υγεία* 1.

Παπηλίας, Θ. (2003), «Εμπειρικές μελέτες διανομής και κατανομής εισοδήματος (1948-1988)», *Επιθεώρηση Οικονομικών Επιστημών* 3.

Πετμεζίδου-Τσουλουβή, Μ. (1992), *Κοινωνικές ανισότητες και κοινωνική πολιτική*, Αθήνα:Εξάντας.

Πετμεζίδου, Μ., Παπαθεοδώρου, Χ. (επιμ.) (2001), *Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός*, Αθήνα:Εξάντας.

Καβουνίδου, Τζ. (1996), «Κοινωνικός αποκλεισμός; Έννοια, κοινοτικές πρωτοβουλίες, ελληνική εμπειρία και διλήμματα πολιτικής», στο: Κατσούλης, Η. (επιμ.), *Διαστάσεις του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα*, τόμ. Α', Αθήνα:ΕΚΚΕ.

Λυμπεράκη, Α., Πελαγίδης, Θ. (2002), *Αποενοχοποιώντας την κατανάλωση. Ταυτότητα, επικοινωνία, συνοχή*, Αθήνα:Παπαζήσης.

Κασιμάτη, Κ. (επιμ.) (1998), *Κοινωνικός Αποκλεισμός: Η Ελληνική Εμπειρία*, Αθήνα:Gutenberg.

Navarro, V.(2007) «Neoliberalism as a Class Ideology; or, the Political Causes of the Growth of Inequalities», *Journal of Health Services* 37:47-62.

Schnapper, D. (2008), *Η κοινωνική ενσωμάτωση. Μια σύγχρονη προσέγγιση*, Αθήνα:Κριτική.

Πιζάνιας, Π. (1993), *Οι φτωχοί των πόλεων. Η τεχνογνωσία της επιβίωσης στην Ελλάδα στο μεσοπόλεμο*, Αθήνα:Θεμέλιο.

2^η. Κοινωνικές ανισότητες και κοινωνική αναπαραγωγή (πολιτισμικές πρακτικές, Habitus, κοινωνιο-γλωσσικοί κώδικες κ.λπ.)

Πως πολιτισμικοί παράγοντες συμβάλλουν στην αναπαραγωγή των κοινωνικών ανισοτήτων; Πως σπονδυλώνονται οι δομές με τα άτομα ώστε αυτά να εμφανίζονται συχνά ως απλές πρακτικές των δομών; Ποιοι μηχανισμοί νομιμοποιούν τις σχέσεις κυριαρχίας, ώστε οι κοινωνικές ανισότητες να εμφανίζονται ως φυσικές;

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

Bourdieu, P.(2002), *Η διάκριση. Κριτική της καλαισθητικής κρίσης*, Αθήνα:Παττάκης.

Αλεξίου, Θ. (2007), «Κοινωνική Τάξη, Κοινωνικοποίηση και Κοινωνικό Κεφάλαιο. Τα όρια των αντισταθμιστικών παρεμβάσεων στην κοινωνική πολιτική, *Κοινωνία & Ψυχική Υγεία* 2007, *Κοινωνία και Ψυχική Υγεία*, σσ. 34-45 (Academia.edu).

Πετμεζίδου-Τσουλουβή, Μ. (1987), *Κοινωνικές τάξεις και μηχανισμοί αναπαραγωγής*, Αθήνα:Εξάντας.

Willis, P. (2012), *Μαθαίνοντας το παιχνίδι. Πως τα παιδιά εργατικής προέλευσης επιλέγουν δουλειές της εργατικής τάξης*, Αθήνα:Gutenberg.

Labov, W. (1972) “The social stratification of (r) in New York City department stores”, in Labov, W., *Sociolinguistic Patterns*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Bourdieu, P. (1994), «Οι τρεις καταστάσεις του Πολιτισμικού Κεφαλαίου» & «Το Κοινωνικό κεφάλαιο», στο: Μπουρντιέ, Π., *Κείμενα Κοινωνιολογίας*, Αθήνα:Δελφίνι.

Bernstein, B.(1991), «Κώδικες, τροπές και διαδικασία πολιτισμικής αναπαραγωγής», στο: Bernstein, B., *Παιδαγωγικοί κώδικες και κοινωνικός έλεγχος*, Αθήνα:Αλεξάνδρεια.

Myles, J. (1999), “From Habitus to Mouth: Language and Class in Bourdieu's Sociology of Language”, *Theory and Society* 28.

3η.Κοινωνικές ανισότητες και «πολιτικές διαιρετικές τομές» (Th. Piketty)

Σε ποιο βαθμό η άνιση πρόσβαση σε κοινωνικούς πόρους (μορφωτικό κεφάλαιο, εισόδημα, πολιτισμικό κεφάλαιο κ.λπ.) επηρεάζει την πολιτική συμπεριφορά εγκαθιδρύοντας «πολιτικές διαιρετικές τομές» που αλλάζουν την πολιτική γεωγραφία της ψήφου; Πως εξηγείται μεσαία στρώματα με μορφωτικό κεφάλαιο, ικανό εισόδημα που εμπορούνται από τις αστικές αξίες (ατομικισμός, αυτοπραγμάτωση, κοινωνική ανέλιξη κ.λπ.) να υποστηρίξουν κεϋνσιανές-αναδιανεμητικές πολιτικές;

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

Amory, G., Martinez-Toledano, C., Piketty, Th. (2024), *Πολιτικές διαιρετικές τομές και κοινωνικές ανισότητες. Μια μελέτη είκοσι πέντε δημοκρατιών, 1948-2000*, Αθήνα:Τόπος.

Τσούκαλης, Π. (2024), «Κοινωνικές ανισότητες και η απόγνωση των αδικημένων» <https://www.militaire.gr/oi-koinonikes-anisotites-kai-i-apognosi-ton-adikimenon-panos-tsoykalis/>

Μαυρης, Γ. (2021), «Οι εκλογικές μετατοπίσεις στις βουλευτικές εκλογές της 21^{ης} Μαΐου» <https://www.mavris.gr/8353/voting-transitions-may-2023/>

Goldthorpe, J. H. (2017). Κοινωνικές τάξεις και πολιτική στις ανεπτυγμένες βιομηχανικές κοινωνίες. *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*, 4(2), 5–24. <https://doi.org/10.12681/hpsa.15294>.

Γεωργιάδου, Β. (995), «Οικονομικές συνθήκες και εκλογική συμπεριφορά.Οι κομματικές προτιμήσεις των ανέργων σε περιόδους κρίσης απασχόλησης» *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης* <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/hpsa/article/view/15282>.

Ropoki, R. (2025), “The role of political identity in social representations of the right and the left in Greece”, *Hellenic Journal of Psychology* 22, 2025 <https://ejournals.lib.auth.gr/hjp/article/view/10291/9727>.

Katsourides, Y. (2016) “Radical left parties in government: The cases of SYRIZA and AKEL” London: Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1057/978-1-137-58841-8>.

Stavrakakis, Y., & Katsambekis, G. (2014) “Left-wing populism in the European periphery: The case of SYRIZA”, *Journal of Political Ideologies*, 19(2), 119-142. <https://doi.org/10.1080/13569317.2014.909266>

Βερναρδάκης, Χ. (2005). Πολιτικά κόμματα και «μεσαίος χώρος»: Οι ιδεολογικές, πολιτικές και πολιτισμικές συντεταγμένες των σημερινών πολιτικών», στο Χ. Βερναρδάκης (επιμ.), *Η κοινή γνώμη στην Ελλάδα 2004: Εκλογές, κόμματα, ομάδες συμφερόντων, χώρος και κοινωνία*, Αθήνα: Σαββάλας.

Mayer, N., Perrineau, P., Boy, D., & Cautrès, B. (2005), «Εκλογική συμπεριφορά, ιστορικές διαδρομές και μοντέλα ανάλυσης, στο Χ. Βερναρδάκης (επιμ.), *Η κοινή γνώμη στην Ελλάδα 2004: Εκλογές, κόμματα, ομάδες συμφερόντων, χώρος και κοινωνία*, Αθήνα: Σαββάλας.

Αθήνα: Σαββάλας.

Ropoki, P., & Madoglou, A. (2024) "The end of ideology: The left-right distinction in Greece after the economic crisis", *Hellenic Journal of Psychology*, 21, 197-224. <https://doi.org/10.26262/hjp.v21i3.9966>

4^η. Κοινωνικές ανισότητες, πολιτισμικό κεφάλαιο και οικογένεια

Η εξέταση της οικογένειας σε σχέση με την άνιση κατανομή πολιτισμικού κεφαλαίου, τις μορφές γλώσσας και τις κοινωνικοποιητικές πρακτικές είναι αναγκαία καθώς μέσω αυτών προσδιορίζονται συστήματα γονεϊκών ελέγχων, ταξικά Habitus (έξεις) αλλά και αξιακά πρότυπα που επέχουν θέση συστημάτων δράσης για τα άτομα.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

Giddens, A. (2000), «Εκπαίδευση και πολιτιστική αναπαραγωγή», στο A. Giddens, *Κοινωνιολογία*, Αθήνα: Gutenberg.

De Singly, F. (1996), «Η εξάρτηση της οικογένειας σε σχέση με το κράτος. Η οικογένεια και το σχολείο», στο De Singly, F., *Κοινωνιολογία της σύγχρονης Οικογένειας. Θεωρητική προσέγγιση στις μορφές της σύγχρονης οικογένειας*, Αθήνα: Σαββάλας.

Πετμεζίδου-Τσουλουβή, Μ. (1987), «Κοινωνική αναπαραγωγή και πολιτιστική μεταβίβαση μέσα από την οικογένεια και το σχολείο» & «Σύστημα ρόλων στην οικογένεια και τρόποι γονικού ελέγχου: μετατόπιση του ενδιαφέροντος στο χώρο των διαπροσωπικών σχέσεων» & «Παιδαγωγικές πρακτικές και πολιτιστική μεταβίβαση μέσα στην οικογένεια» & «Κοινωνική αναπαραγωγή και η ιδεολογία γύρω από την οικογένεια στον καπιταλισμό. Μια απόπειρα ερμηνείας» & «Η ερμηνευτική αξία της θεωρίας της άνισης κατανομής του πολιτιστικού κεφαλαίου», στο Μ. Πετμεζίδου-Τσουλουβή, *Κοινωνικές τάξεις και μηχανισμοί αναπαραγωγής*, Αθήνα: Εξάντας.

Willis, P. (2012), *Μαθαίνοντας τη δουλειά. Πως τα παιδιά εργατικής προέλευσης επιλέγουν δουλειές της εργατικής τάξης*, Αθήνα: Gutenberg.

Banks, O. (2006), «Οικογενειακό υπόβαθρο, αξίες και επίδοση», «Οικογένεια, διαδικασίες κοινωνικοποίησης και επιτυχία» στο O. Banks, *Η Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης*, Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.

Labov, W. (1972), "The study of Language in its Context", στο J.B. Pride, J. Holmes, (eds.), *Sociolinguistics*, Middlesex: Penguin Books, [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://ia804509.us.archive.org/0/items/in.ernet.dli.2015.118785/2015.118785.Sociolinguistics.pdf](https://ia804509.us.archive.org/0/items/in.ernet.dli.2015.118785/2015.118785.Sociolinguistics.pdf)

Labov, W. (2006), *The Social Stratification of English in New York City*, Cambridge: Cambridge University Press.

Μουσουρού, Α. «Κοινωνικό-δημογραφικές μεταβολές και σύγχρονα οικογενειακά σχήματα», στο *Διαστάσεις της κοινωνικής πολιτικής σήμερα* (έκδ. Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα), Αθήνα 1993.

Bourdieu, P. (1994), «Οι τρεις καταστάσεις του Πολιτισμικού Κεφαλαίου» & «Το Κοινωνικό κεφάλαιο», στο Π. Μπουρντιέ, *Κείμενα Κοινωνιολογίας*, Αθήνα: Δελφίνι.

Bernstein, B. (1991), «Κώδικες, τρόπες και διαδικασία πολιτισμικής αναπαραγωγής», στο B. Bernstein, *Παιδαγωγικοί κώδικες και κοινωνικός έλεγχος*, Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

5^η. Κοινωνικές ανισότητες και υγεία (Navaro, Willkinson, Marmot κ.ά.)

Υπάρχει σχέση μεταξύ κοινωνικής τάξης και υγείας και πως αυτή διαμεσολαβείται πολιτισμικά (τρόποι ζωής, συμπεριφορές, στάσεις κ.ο.κ.); Μήπως ο βαθμός έκθεσης στην ασθένεια (συνθήκες εργασίας και ζωής) και η αποκατάσταση της υγείας σχετίζονται με την κοινωνική τάξη, την επαγγελματική θέση, την κοινωνική αναγνώριση και το κύρος που την συνοδεύουν;

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- Marmot, M. (2010), *Το σύνδρομο του κοινωνικού στάτους. Πως η κοινωνική θέση επηρεάζει την υγεία και την μακροζωία μας*, Αθήνα:Κλειδάριθμος.
- Nettleton, S. (2002), «Κοινωνικές ανισότητες και στάθμη υγείας» & «Κοινωνιολογία του σώματος», στο S. Nettleton, *Κοινωνιολογία της υγείας και της ασθένειας*, Αθήνα:Τυπωθείτω-Γιώργος Δαρδανός.
- Σδρόλιος, Λ., Τερζίδης, Κ., Πολύζος, Σ. (2003), «Η ψυχική αλλοτρίωση του προσωπικού των επιχειρήσεων από το εργασιακό τους περιβάλλον», *Επιθεώρηση Οικονομικών Επιστημών* 3.
- Αλεξίου, Θ. (2005), «Η πολιτική οικονομία του σώματος. Από το πραγματοποιημένο σώμα στο άκεντρο σώμα», *Θέσεις* 91.
- Sass, R. (1999), “The Unwritten Story of Women's Role in the Birth of Occupational Health and Safety Legislation”, *International Journal of Health Services* 29:109-145
- Αλεξίου, Θ. (2001), «Κοινωνικοποίηση και κοινωνικές αντιλήψεις για την υγεία», *Σύγχρονα Θέματα* 78/79.
- Οικονόμου, Χ. (2005), *Κοινωνιολογία της υγείας*, Αθήνα:Διόνικος.
- Αλεξίου, Θ. (2000), «Κοινωνιολογική προσέγγιση της ιατρικής και του ιατρικού θεσμού», *Το Βήμα των Κοινωνικών Επιστημών* 29.
- Σαρρής, Μ./κ.ά. (2002), «Ανισότητες στην υγεία. Μια κριτική προσέγγιση», *Αρχεία Ελληνικής Ιατρικής* 19: 672-687.
- Αλεξίου, Θ. (2009), «Κοινωνικές ανισότητες και υγεία», στο Αλεξίου, Θ., *Κοινωνικές τάξεις, κοινωνικές ανισότητες και συνθήκες ζωής*, Αθήνα: Παπαζήσης.
- Οικονόμου, Χ. (1999), «Οι σύγχρονες εξελίξεις στα συστήματα υγείας. Προβλήματα και τάσεις», στο: Σακελλαρόπουλος, Θ. (επιμ.), *Η μεταρρύθμιση του κοινωνικού κράτους*, τομ. Α΄, Αθήνα: Κριτική.
- Υφαντόπουλος, Γ. (1990), «Φτώχεια και υγεία», στο: Καράγιωργας, Σ./κ.ά., *Διαστάσεις της φτώχειας στην Ελλάδα*, τόμ., Β΄ Αθήνα:ΕΚΚΕ.
- Σαρρής, Μ. (2001), «Ανισότητες και διαφορές στην υγεία», στον ίδιο: *Κοινωνιολογία της υγείας και ποιότητα ζωής*, Αθήνα:Παπαζήσης.
- Μεργούτης, Θ. (2003), «Εισόδημα και χρήση των υπηρεσιών υγείας στην Ελλάδα. Μια μικροανάλυση με στοιχεία από το ευρωβαρόμετρο», στο:Βενιέρης, Δ., Παπαθεοδώρου, Χ. *Η κοινωνική πολιτική στην Ελλάδα. Προκλήσεις και προοπτικές*, Αθήνα:Ελληνικά Γράμματα.
- Baxter, M. (1982), *Health and Lifestyls*, London:Routledge.
- Blane, D. (1991), “Inequality and Social Class”, στο: Scambler, G. (eds.), *Sociology as Applied to Medicine*, London:Bailliere Tindall.
- Daver Smith, G., Bartley, M., Blane, D. (1993), “The Black Report on socioeconomic Inequalities in health Years On”, *British Medical Journal* 301.
- Pilgrim, D., Rogers, A. (2004), *Κοινωνιολογία της υγείας και της ψυχικής υγείας και ασθένειας*, Αθήνα:Τυπωθείτω.
- Ζήση, Α. (2013), *Κοινωνία, Κοινότητα και Ψυχική Υγεία*, Αθήνα:Gutenberg.
- Bradby, H. (2010), *Εισαγωγή στην κοινωνιολογία της υγείας και της ασθένειας*, Αθήνα:Πεδίο.

6^η. Κοινωνικές ανισότητες και κοινωνική παρέκκλιση

Πως εξηγείται η παρέκκλιση από νόμους και κυρίαρχες συμπεριφορές; Δύναται η παραβατικότητα/εγκληματικότητα να αναχθεί στη συμπεριφορά του ατόμου; Ή θα πρέπει να συμπεριληφθούν στην εξήγηση της εγκληματικότητας, της παραβατικότητας κ.λπ. και οι δομές (ταξική καταγωγή, πολιτισμικό κεφάλαιο, κοινωνικοποίηση, κύρος κ.ο.κ.); Γιατί το συντριπτικό μέρος του ποινικού πληθυσμού αποτελείται από μέλη των κατώτερων κοινωνικών

τάξεων; Μήπως έχουμε να κάνουμε με μια διαδικασία εγκληματικοποίησης τρόπων ζωής και μορφών εργασίας αυτών στρωμάτων;

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

Αλεξίου, Θ. (2009), «Κοινωνική τάξη και εγκληματικότητα», στο: Θ.Αλεξίου, *Κοινωνικές τάξεις, κοινωνικές ανισότητες και συνθήκες ζωής*, Αθήνα:Παπαζήσης.

Morris, L. (1996), "Dangerous Classes: Neglected Aspects of the Underclass Debate", στο: Mingione, E. (επιμ.), *Urban Poverty and the Underclass*, Oxford:Blackwell.

Melossi, D. (1999), «Η κοινωνική θεωρία και οι μεταβαλλόμενες αναπαραστάσεις του εγκληματία», στο: Κουκουτσάκη, Α. (επιμ.), *Εικόνες Εγκλήματος*, Αθήνα:Πλέθρον.

Melossi, D (2006), «Ποινικές πρακτικές και «διακυβέρνηση των πληθυσμών» στους Marx και Foucault», Κουκουτσάκη, Α., *Εικόνες φυλακής*, Αθήνα: Πατάκης.

Κουκουτσάκη, Α. «Η γέννηση της φυλακής και οι κοινές καταβολές με το εργοστάσιο» (ανακτήθηκε στις 5-10-2013 <http://crimevssocialcontrol.blogspot.gr/>).

Γεωργούλας, Σ. (2003), *Αποκλίνουσα συμπεριφορά των νέων*, Αθήνα: Εκκρεμές.

Τσιγγάνου, Ι. (1989), «Παραβατικότητα και πραγματικότητα: Η έννοια του “κοινωνικού αποκλεισμού” ή διαφορετικά “υπο-τάξης”», στο: Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα, *Κοινωνικές ανισότητες και κοινωνικός αποκλεισμός*, Αθήνα:Εξάντας.

Jenks, Ch. (1992), «Crime», & “The Violent Underclass”, στο: Jenks, Ch., *Rethinking social policy. Race, Poverty and the underclass*, New York:Harper Perennial.

Κουκουτσάκη, Α. (2002), *Χρήση ναρκωτικών και ομοφυλοφιλία. Συμπεριφορές μη συμμόρφωσης μεταξύ ποινικού και ιατρικού ελέγχου*, Αθήνα:Κριτική.

Wacquant, L. (2001), “Deadly symbiosis. When ghetto and prison meet and mesh”, *Punishment & Society* 3.

Gans, H. (1996), “From ‘Underclass’ to ‘Undercaste’: Some Observations About the Future of the Post-industrial Economy and its Major Victims”, στο: Mingione, E. (ed.), *Urban Poverty and the Underclass*, Oxford 1996 (Blackwell).

Δεδουσόπουλος, Α. (2002), *Οι αναδιαρθρώσεις της παραγωγής. Η κρίση στην αγορά Εργασίας*, τόμ. Β΄, Αθήνα:Τυπωθείτω-Γιώργος Δαρδανός.

Λαμπροπούλου, Ε. (1994), *Κοινωνικός έλεγχος του εγκλήματος*, Αθήνα:Παπαζήσης.

Παναγιωτόπουλος, Ν. (1996), «Θεσμική διαχείριση της παραβατικότητας και κοινωνικός αποκλεισμός: Ίδρυματα αγωγής ανηλίκων», στο: Κατσούλης, Η. (επιμ.), *Διαστάσεις του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα*, τόμ. Α΄, Αθήνα:ΕΚΚΕ.

Nickolai, W., Reindl, R. (ed), (1998), *Sozialarbeit und Kriminalpolitik*, Freiburg:Lambertus.

Σπινέλλη, Κ., Λούτση, Ζ. (1994), «Κοινωνική ανισότητα και ηθική παρεκτροπή ανηλίκων: μύθος ή πραγματικότητα», *Εκλογή* 6:260-271.

Giddens, A.(2002) «Παρέκκλιση και έγκλημα», στο Giddens, A., *Κοινωνιολογία*, Αθήνα:Gutenberg.

Hagen, J. (1988), *Structural Criminology*, Cambridge:Polity Press.

Δασκαλάκης, Η. (1985), *Η εγκληματολογία της κοινωνικής αντίδρασης*, Αθήνα-Κομοτηνή:Σάκκουλας.

Wacquant, L (2001), *Οι φυλακές της μιζέριας*, Αθήνα:Πατάκης.

Rusche, O., Kirchheimer, O., *Punishment and Social Structure*, New York:Columbia UP.

Τσαπόγας Μ., Χριστόπουλος Δ. (2004), *Τα δικαιώματα στην Ελλάδα 1953-2003. Από το τέλος του εμφυλίου στο τέλος της μεταπολίτευσης*, Αθήνα:Καστανιώτης.

Garland D., Sparks R. (ed.) (2000), *Criminology and Social Theory*, Oxford: Oxford University Press.

Van Swaaningen R. (1997), *Critical Criminology. Visions from Europe*, London: Sage.

Treibert, H., Steinert, H. (2005), *Die Fabrikation des zuverlässiger Menschen*, Münster: Westfälisches Dampfboot.

7^η. Μορφές εργασίας (δημιουργικές, αυτόνομες, εκτελεστικές) και κοινωνική αποειδίκευση

Αν η εργασία συνιστά την κατ' εξοχήν ανθρώπινη κατάσταση ποιες οι επιπτώσεις από την υποβάθμιση του περιεχομένου της εργασίας (αποειδίκευση); Γιατί ένα μέρος των ατόμων δύναται να ταυτιστεί με το περιεχόμενο της εργασίας του (αυτοπραγμάτωση), όπως λόγου χάρη τα μεσαία αστικά στρώματα, ενώ το μεγαλύτερο μέρος των εργαζομένων αντιλαμβάνεται την εργασία, η οποία έχει εκπέσει και έγινε εκτελεστική, ως βιοποριστικό μέσον και αγγαρεία; Πως βιώνουν οι άνεργοι την αποταξικοποίηση και τον «αποκλεισμό» από την εργασιακή διαδικασία;

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

Bravermann, H. (1974), *Labor and Monopoly Capital: The Degradation of Work in the Twentieth Century*, New York:Monthly Review Press, ελλην. έκδοση: Bravermann, H. (2005), *Εργασία και μονοπωλιακό κεφάλαιο. Η υποβάθμιση της εργασίας στον εικοστό αιώνα*, Τόμ. Α', Αθήνα:Λέσχη κατασκόπων του 21^{ου} αιώνα.

Basaglia, F. (2008), «Η έννοια της υγείας και της αρρώστιας», *Κοινωνία & Ψυχική Υγεία* 7.

Σπυριδάκης, Μ. (2010), *Εργασία και Κοινωνική Αναπαραγωγή στη ναυπηγοεπισκευαστική ζώνη του Πειραιά*, Αθήνα: Παπαζήσης.

Siegrist, J., Theorell, T. (2006), "Position and health: the role of work and employment", J. Siegrist, M. Marmot (eds.), *Social Inequalities in Health*, Oxford: Oxford University Press.

Σουλιώτης, Κ. (2009), «Ανισότητες στην ασφάλεια στην εργασία: διαπεριφερειακή προσέγγιση των εργατικών ατυχημάτων στην Ελλάδα», στο Μ. Σπυριδάκης (επιμ.), *Μετασχηματισμοί του χώρου. Κοινωνικές και πολιτισμικές διαστάσεις*, Αθήνα: Νήσος.

Κουκουλάκη, Θ. (2004) «Καταγραφή εργατικών ατυχημάτων στην Ελλάδα. Αδυναμίες και προοπτικές», *Υγιεινή και Ασφάλεια της Εργασίας* 18.

Λινού, Α. (1996), *Ιατρική της εργασίας. Επιδημιολογία και πρόληψη*, Αθήνα:Βήτα.

Γράβαρης, Δ. (2003), «Η σχέση παθητικών και ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης στο εσωτερικό της συνολικής κρατικής παρέμβασης στην αγορά εργασίας. Θεωρητικό πλαίσιο και εμπειρικά παραδείγματα», στο:Βενιέρης, Δ., Παπαθεοδώρου, *Η κοινωνική πολιτική στην Ελλάδα. Προκλήσεις και προοπτικές*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Morlicchio E. (1996), "Exclusion from Work and the Impoverishment Processes in Naples", στο: Mingione, E. (ed.), *Urban Poverty and the Underclass*, Oxford: Blackwell.

Μαυρουδέας, Σ., Ιωαννίδης, Α. (2003), «Η εξέλιξη του πραγματικού χρόνου εργασίας στην Ελλάδα. Θεωρητικοί και εμπειρικοί προβληματισμοί», στο: Βενιέρης, Δ., Παπαθεοδώρου, *Η κοινωνική πολιτική στην Ελλάδα. Προκλήσεις και προοπτικές*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Μητράκος, Θ., Τσακλόγλου, Π. (2003), «Οικονομική ανισότητα και φτώχεια στην Ελλάδα: δομή και διαχρονικές μεταβολές», στο:Βενιέρης, Δ., Παπαθεοδώρου, *Η κοινωνική πολιτική στην Ελλάδα. Προκλήσεις και προοπτικές*, Αθήνα:Ελληνικά Γράμματα.

Μαράτου-Αλιπράντη, Λ. (1996), «Ξένο εργατικό δυναμικό: τάσεις και το πρόβλημα της κοινωνικής ενσωμάτωσης», στο: Κατσούλης, Η. (επιμ.), *Διαστάσεις του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα*, τόμ. Α', Αθήνα: ΕΚΚΕ.

Μαυρουδέας, Σ. (1998), «Κοινωνικές ανισότητες και σύγχρονος καπιταλισμός: Το τέλος των τάξεων;», στο: Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα, *Κοινωνικές ανισότητες και κοινωνικός αποκλεισμός*, Αθήνα:Εξάντας.

Μητράκος, Θ., Τσακλόγλου, Π (1998), «Μελέτες για τις οικονομικές ανισότητες στην Ελλάδα», στο: Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα, *Κοινωνικές ανισότητες και κοινωνικός αποκλεισμός*, Αθήνα:Εξάντας.

Κεραμίδου, Ι.(1998), «Μισθοί, παραγωγικότητα και εισοδηματικές ανισότητες στη μεταπολεμική Ελλάδα», στο: Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα, *Κοινωνικές ανισότητες και κοινωνικός αποκλεισμός*, Αθήνα: Εξάντας.

Αλεξίου, Θ. (2002), *Εργασία, Εκπαίδευση και Κοινωνικές Τάξεις. Το ιστορικο-θεωρητικό πλαίσιο*, Αθήνα: Παπαζήσης.

8^η. Κοινωνικές ανισότητες και σχολείο (Schooling)

Πως δημιουργούνται και αναπαράγονται οι εκπαιδευτικές ανισότητες; Σε ποιο βαθμό εξωεκπαιδευτικοί παράγοντες (κοινωνική καταγωγή, πολιτισμικό κεφάλαιο, οικογενειακή κατάσταση, γλωσσικές πρακτικές κ.λπ.) επηρεάζουν την εκπαιδευτική τροχιά των μαθητών και φοιτητών; Εφόσον η σχολική κουλτούρα (σχολικό Habitus, γλωσσική νόρμα του σχολείου) ταυτίζεται με την κυρίαρχη αλλά και με αυτή των μεσαίων στρωμάτων, πως αντιμετωπίζει το σχολείο τα παιδιά από τα εργατικά και λαϊκά στρώματα; Μήπως τελικά το σχολείο νομιμοποιεί και αναπαράγει τις κοινωνικές διαφορές; Σε ποιο βαθμό η κοινωνιολογία του αναλυτικού προγράμματος, εφόσον ορίζει τη γνώση ως «σύμβαση» ή, ως προϊόν διάδρασης, αμφισβητεί την αντικειμενικότητα της γνώσης και οδηγεί στον γνωσιοθεωρητικό σχετικισμό;

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- Αλεξίου, Θ. (2009), «Κοινωνική τάξη και εκπαιδευτικές ανισότητες», στο: Θ.Αλεξίου, *Κοινωνικές τάξεις, κοινωνικές ανισότητες και συνθήκες ζωής*: Παπαζήσης.
- Αλεξίου, Θ. (2009), «Βίωμα, σχολική γνώση και αναλυτικό πρόγραμμα», στο: Πουρκός, Μ., Δαφέρμος, Μ. (επιμ.), *Ποιοτική έρευνα στην Ψυχολογία και στην Εκπαίδευση*, Αθήνα: Τόπος.
- Χρυσάκης, Ν. (1996), «Κοινωνικός αποκλεισμός και εκπαιδευτικές ανισότητες», στο: Κατσούλης, Η. (επιμ.), *Διαστάσεις του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα*, τόμ. Α', Αθήνα: ΕΚΚΕ.
- Αρχάκης, Α., Κονδύλη, Μ. (2002), «Κοινωνιογλωσσική ανισότητα», στο: Αρχάκης, Α., Κονδύλη, Μ., *Εισαγωγή σε ζητήματα κοινωνιογλωσσολογίας*, Αθήνα: Νησίδες.
- Μπαλούρδος, Δ., Σούλης, Σ., Χρυσάκης, Μ. (1998), «Κοινωνικές ανισότητες στην εκπαίδευση και στη διανομή εισοδήματος», στο: Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα, *Κοινωνικές ανισότητες και κοινωνικός αποκλεισμός*, Αθήνα: Εξάντας.
- Bourdieu, P./Passeron, J.-Cl. (1993), *Οι Κληρονόμοι. Οι φοιτητές και η κουλτούρα*, Αθήνα: Καρδαμίτσας.
- Κωστούλα-Μακράκη, Ν. (2001), *Γλώσσα και Κοινωνία*. Βασικές Έννοιες Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Λιάμπας, Τ. (2002), «Εκπαίδευση και κοινωνικός αποκλεισμός στα δημοτικά σχολεία της Θεσσαλονίκης την περίοδο 1974-1986», *Αντιτετράδια της Εκπαίδευσης* 62.
- Whitty, G. (2001), "Education, social class and social exclusion", *Journal of Education Policy* 4:287-295.
- Bennet, N. (1996), "Class Size in Primary Schools: Perception of Head teachers, Chairs of Governors, Teachers and Parents", *British Educational Research Journal* 1:33-35.
- Lucey, M. (2008), «Κοινωνική τάξη, φύλο και εκπαίδευση», στο Β. Francis και C. Skelton (επιμ), *Διερευνώντας το Κοινωνικό Φύλο: Σύγχρονες Προσεγγίσεις για την Εκπαίδευση*, Αθήνα: ΚΕΘΙ.

9^η. Κοινωνικές ανισότητες, στεγαστικές συνθήκες και χωρικός διαχωρισμός (gentrification)

Με ποιο τρόπο οι κοινωνικές ανισότητες αποτυπώνονται στο χώρο δημιουργώντας τις χωρικές και στεγαστικές ανισότητες. Πως η αστικοποίηση συνδέεται με τη συσσώρευση του κεφαλαίου (απορρόφηση πλεονάζοντος κεφαλαίου και εργασίας) (D. Harvey) και τη διεύρυνση του κράτους πρόνοιας; Πως οι χωρικοί διαχωρισμοί μετασχηματίζονται σε κοινωνικούς διαχωρισμούς (γκέτο, προάστια, εργατικές συνοικίες κ.λπ.) διαμορφώνοντας άνισες συνθήκες στέγασης και ζωής.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

Αλεξίου, Θ. (2009) «Κοινωνική τάξη, στεγαστικές συνθήκες και χωρικές ανισότητες», στο: Θ. Αλεξίου, *Κοινωνικές τάξεις, κοινωνικές ανισότητες και συνθήκες ζωής*, Αθήνα:Παπαζήσης.

Schnapper, D. (2008), «Ο κίνδυνος κοινοτικοποίησης», στο: Schnapper, D., *Η κοινωνική ενσωμάτωση. Μια σύγχρονη προσέγγιση*, Αθήνα:Κριτική.

Harvey, D. (1985), *The Urbanization of Capital*, Oxford:Blackwell.

Harvey, D.(1989), *Social Justice and the City*, Oxford:Blackwell.

Harvey, D. (2011), *Οι εξεγερμένες πόλεις. Από το δικαίωμα στην πόλη στην επανάσταση της πόλης*, Αθήνα:Εκδόσεις ΚΨΜ.

De Angelis, M. (2013), *Κοινά, περιφράξεις και κρίσεις*, Αθήνα (Εκδόσεις των Ξένων).

Κουρλιούρος, Η. (2009), «Κρίση της μαζικής παραγωγής και οι χωρικές της διαστάσεις», «Η αναδιάρθρωση του κεφαλαίου και η αστική δυναμική του καπιταλισμού», «Η δυναμική της συσσώρευσης του κεφαλαίου και η παραγωγή των γεωγραφικών ανισοτήτων», «Η κρίση της μαζικής παραγωγής και οι χωρικές της επιπτώσεις», στο: Κουρλιούρος, Η., *Διαδρομές στις Θεωρίες του Χώρου*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Giddens, A. (2002), «Οι πόλεις και η ανάπτυξη του σύγχρονου εξαστισμού», στο: Giddens, A., *Κοινωνιολογία*, Αθήνα:Gutenberg.

Savage, M., Warde, A. (2005) «Οι πόλεις και η άνιση οικονομική ανάπτυξη», & «Ανισότητα και κοινωνική οργάνωση στην πόλη», στο: Savage, M., Warde, A., *Αστική κοινωνιολογία και νεωτερικότητα*, Αθήνα:Παπαζήσης.

Βρυχέα, Α. (1989), «Κρίση ‘κατοίκησης’/χωρικές ανισότητες και κοινωνικός αποκλεισμός», στο: Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα, *Κοινωνικές ανισότητες και κοινωνικός αποκλεισμός*, Αθήνα:Εξάντας.

Κατριβέσης, Ν. (1993), «Κράτος-κατοικία και κοινωνική αναπαραγωγή», στο: Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα, *Διαστάσεις της κοινωνικής πολιτικής σήμερα*, Αθήνα: Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα.

Μαλούτας, Θ. (1996), «Οικογένεια, πρακτικές στέγασης και κοινωνικός διαχωρισμός στην Αθήνα και το Βόλο», στο: Κατσούλης, Η. (επιμ.), *Διαστάσεις του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα*, τόμ. Α΄, Αθήνα:ΕΚΚΕ.

Μαλούτας, Θ. (1990), *Αθήνα-κατοικία-οικογένεια. Ανάλυση των μεταπολεμικών πρακτικών στέγασης*, Αθήνα:Εξάντας.

Χαϊντενραϊχ, Ε., Χτούρης, Σ. & Ίψεν, Ντ. (2007), *Αθήνα. Η κοινωνική δημιουργία μιας μεσογειακής μητρόπολης*, Αθήνα:Κριτική.

Καράγιωργας, Σ./κ.ά. (1990), *Διαστάσεις της φτώχειας στην Ελλάδα*, τόμ., Β΄ Αθήνα:ΕΚΚΕ.

Castells, M. (χ.χ.), *Πόλη και κοινωνία. Ιδεολογία, κοινωνιολογική θεωρία και σχεδιασμός*, Αθήνα:Νέα Σύνορα-Α.Λιβάνης.

Καστέλς, Μ. (1980), *Πόλη και κοινωνικοί αγώνες*, Αθήνα:Αγώνας.

Νικολαΐδου, Σ. (1993), *Η κοινωνική οργάνωση του αστικού χώρου*, Αθήνα:Παπαζήσης.

Castels, M. (χ.χ), «Κρίση του κράτους, συλλογική κατανάλωση και αστικές αντιθέσεις», στο:Πουλαντζάς, Ν. (επιμ.), *Η κρίση του κράτους*, Αθήνα: Θεμέλιο.

Χαϊντενραϊχ, Ε., Χτούρης, Σ., Ίψεν, Ντ. (2007), *Αθήνα. Η κοινωνική δημιουργία μιας μεσογειακής μητρόπολης*, Αθήνα:Κριτική.

Davis, M. (2006) «Ο πλανήτης των παραγκουπόλεων. Αστεακή ανέλιξη και άτυπο προλεταριάτο», *New Left Review* (επιλογή άρθρων), Αθήνα.

Σταυρίδης, Σ. (2005), «Ελεύθερος χρόνος και εμπειρία του μητροπολιτικού δημόσιου χώρου», στο: Δ. Λεβεντάκος (επιμ.), *Εργασία, σχόλη, κουλτούρα*, Αθήνα:Κέντρο Πολιτιστικών Μελετών /ΓΣΕΕ.

Σαρηγιάννης, Γ. (2008), «Παραγκουπόλεις. Ένα τυπικό φαινόμενο», *Διάπλους* 27:58-63.

Harvey, D. (2012), *Εξεγερμένες πόλεις. Από το δικαίωμα στην πόλη στην επανάσταση της πόλης*, Αθήνα: ΚΨΜ.

10^η. 12^η. Οριζόντιες (διαταξικές) μορφές κοινωνικής ανισότητας (φύλο, φυλή, αναπηρία)

Σε ποιο βαθμό διαταξικές μορφές ανισότητας (οριζόντιες) όπως το φύλο και η φυλή (φυλετική καταγωγή) κ.λπ. που χαρακτηρίζουν μεγάλα τμήματα του πληθυσμού δυσχεραίνουν την κοινωνική θέση και την ανέλιξη του ατόμου. Μπορεί να υποστηριχθεί ότι η ένταση της έμφυλης ανισότητας, η της φυλετικής ανισότητας (βλ. ρατσισμός, απαρτχάιντ) επικαλύπτουν την ταξική ταυτότητα καθιστώντας το φύλο ή τη φυλή τον καθοριστικό παράγοντα κοινωνικού (αυτό)προσδιορισμού και κοινωνικής τοποθέτησης.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

Hughes, M, Kroehler, C. (2007) «Η ανισότητα των φύλων», στο Hughes, M, Kroehler, C., *Κοινωνιολογία. Βασικές έννοιες*, Αθήνα:Κριτική.

Conell, R., *Το κοινωνικό φύλο*, Αθήνα: Επίκεντρο.

Ψύλλα, Μ. (επιμ.) (2009), *Δημόσιος χώρος και Φύλο*, Αθήνα:Τυπωθείρω-Γιώργος Μοσχονάς, Α. (2005), «Τάξη και φύλο», στο: Α. Μοσχονάς, *Τάξεις και στρώματα στις σύγχρονες κοινωνίες. Ερμηνευτικές προσεγγίσεις και ειδικές μορφές*, Αθήνα: Οδυσσέας.

Στρατηγάκη, Μ. (1996), *Φύλο, εργασία, τεχνολογία*, Αθήνα: Ο Πολιτης.

Wright, E. O. (1992) “The Non-effects of Class on the Gender Division of Labor in the Home”, *Gender and Society*.

Wright, E. O., Baxter, J., Birkelund, G. E. (1995), “The gender gap in workplace authority: A cross-national study”, *American Sociological Review* 60.

Lucey H. (2008), *Κοινωνική τάξη, φύλο και εκπαίδευση*, στο: Francis, F., Skeldon C. (επιμ.), *Διερευνώντας το κοινωνικό φύλο: σύγχρονες προσεγγίσεις για την εκπαίδευση*, ΚΕΘΙ.

Μοσχονάς, Α. (2005), «Τάξη και φύλο», στο: Μοσχονάς, Α., *Τάξεις και στρώματα στις σύγχρονες κοινωνίες*, Αθήνα:Οδυσσέας.

Καντσά, Β., Μουτάφη, Β., Παπαταξιάρχης, Ε. (επιμ.), *Φύλο και κοινωνικές επιστήμες στη σύγχρονη Ελλάδα*, Αθήνα:Αλεξάνδρεια.

Βαίου, Ντ., Χατζημιχάλης, Κ. (1997), *Με τη ραπτομηχανή στην κουζίνα και τους Πολωνούς στους αγρούς. Πόλεις, περιφέρειες και άτυπη εργασία*, Αθήνα: Εξάντας.

Αθανασίου, Α. (2006), *Φεμινιστική θεωρία και πολιτισμική κριτική*, Αθήνα: Νήσος.

Χατζαρούλα, Π. (2012), *Σμιλεύοντας την υποταγή. Οι έμμισθες οικιακές εργάτριες στην Ελλάδα το πρώτο μισό του εικοστού αιώνα*, Αθήνα: Παπαζήσης.

Ζαβού, Α. (2021), «Η φεμινιστική προβληματική της διαθεματικότητας, *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών* 156, 55-86,

<https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/ekke/article/view/25947>

Σμιθ, Ντ. (2019), «Μια μαρξιστική ανάλυση για τη διαθεματικότητα», <https://rproject.gr/article/mia-marxistiki-analysi-gia-ti-diathematikotita>

Mitchell, E. (2018) «Είμαι γυναίκα και άνθρωπος: Μια μαρξιστική φεμινιστική κριτική της θεωρίας της διαθεματικότητας», <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://dialytiko.espivblogs.net/files/2018/05/mitchell.pdf>

Oliver, M. (2009), *Αναπηρία και πολιτική*, Θεσσαλονίκη (Επίκεντρο).

Abberley, P. (2005), “Work, Disabled People and European Social Theory”, στο: C.Barnes, M. Oliver, *Disability Studies Today*, Cambridge:Politiy Press.

Καραγιάννη, Π., Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (2006), «Το κοινωνικό μοντέλο της αναπηρίας. Θεωρία και ερευνητική πρακτική. Αντιφάσεις και ερωτήματα», *Μακεδόν*, 15.

Zoniou-Sideri, A., Karayianni, P, Deropoulou, E., Spandagou, I., (2006) “Inclusive Discourse in Greece; strong voices, weak policies”, *International Journal of Inclusive Education* 10.

Αναστασίου, Δ. (2014), «Η δυσικανότητα ως πολιτιστική διαφορά», <https://www.e-lesxi.gr/%CE%B7-%CE%B4%CF%85%CF%83%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%BD%CE%BF%CF%84>

%CE%B7%CF%84%CE%B1-%CF%89%CF%83-
%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%
CE%BA%CE%B7-%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%86%CE%BF%CF%81/

13^η. Κοινωνικές ανισότητες και κατανάλωση (πότλατς, «περίοπτη κατανάλωση», «πρακτικές διάκρισης» και αισθητική κρίση)

Με ποιο τρόπο οι καταναλωτικές πρακτικές λειτουργούν ως «πρακτικές διάκρισης» (P. Bourdieu) τοποθετώντας τα άτομα σε μια διαστρωμάτωση κύρους και αισθητικής. Σε ποιο βαθμό η «κατανάλωση» συγκροτεί συμπαγή κοινωνικά υποκείμενα ικανά να δράσουν αυτόνομα αίροντας τις ανισότητες στη σφαίρα της κατανάλωσης. Μπορεί η θέση τους στη σφαίρα της κατανάλωσης των αγαθών να υπερβεί επιμέρους δράσεις στη σφαίρα διανομής θέτοντας ζητήματα στη σφαίρα παραγωγής όπου παράγεται ο κοινωνικός πλούτος;

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Bourdieu, P. (2013), *Η διάκριση. Κοινωνική κριτική της καλαισθητικής κρίσης*, Αθήνα: Πατάκης.
- Sassatelli, R. (2016), *Καταναλωτική κουλτούρα. Ιστορία, θεωρία, πολιτική*, Αθήνα: Νησίδες.
- Amaldoss, W. & Jain, S., 2005. Conspicuous consumption and sophisticated thinking.. *Management Science*, 51 (10), pp. 1449-1466.
- Williams, A., 2008. Conspicuous consumption goes out of style. *The New York Times*, Style Section, New York Edition, November, 16.
- Αρβανιτίδης, Π., Παπαδόπουλος, Π. (2028), «*Η Θεωρία της Αργόσχολης Τάξης στην Ομηρική Εποχή*», *Το Βήμα των Κοινωνικών Επιστημών*, 69, <file:///C:/Users/user/Downloads/>
- Veblen, Th. (1982), *Η θεωρία της αργόσχολης τάξης. Η οικονομική μελέτη των θεσμών*, Αθήνα: Κάλβος.
- Εμμανουήλ, Δ. (επιμ) (2016). *Κοινωνικές τάξεις και κατανάλωση*. Αθήνα : Αλεξάνδρεια.
- Καρακιουλάφη, Χ. (2008), «Καταναλωτικά πρότυπα και συμπεριφορές: Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις και εμπειρικά δεδομένα –Όψεις της κοινωνίας της κατανάλωσης», στο Σ.Μ. Κονιόρδος (επιμ.), *Ανθολόγιο-Όψεις της Σύγχρονης και Ευρωπαϊκής Κοινωνίας*, Πάτρα: ΕΑΠ.
- Baudrillard, Jean (2005). *Η καταναλωτική κοινωνία: Οι μύθοι της, οι δομές της*. Αθήνα : Νησίδες.
- Mauss, M. (2022), *Το δώρο. Μορφές και λειτουργίες της ανταλλαγής στις αρχαίες κοινωνίες*, Αθήνα: Πλέθρον.